

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.10/01.0044

Soukenictví na Jindřichohradecku v barokní době

V J. Hradci mělo soukenictví letitou tradici. Soukeníci byli nejpočetnějším cechem a byli i zdatní obchodníci. Objevovali se pravidelně na trzích v Linci, kde měli stálý sklad. Odtud putovalo sukno do Benátek a celé Itálie, přes Vídeň do Štýrska, Korutan a Chorvatska. První doklad o existenci jindřichohradeckých soukeníků je z roku 1380. K roku 1570 se uvádí 92 mistrů, v roce 1702 jich mezi 327 hradeckými občany žilo 91 a o třicet let později 126. V polovině 18. století stojí Jindřichův Hradec ve výrobě sukna hned za Libercem (8 000 utkaných válců ročně).

Každý mistr byl podle artikulí povinen „opatřit oděvem“ svého učedníka. Dal mu kabát z nového sukna, střevíce a když se vyučil, dostal kabát z barchetu, soukenné kalhoty a košili. Tovaryš musel zůstat půl roku. Nemohl odejít, dokud neměl dokončenou rozdělanou práci. Nikdo nesměl odejít uprostřed týdne. V neděli při účtování se mohl s mistrem dohodnout, ale ten mu mohl službu o týden prodloužit. Kdyby se nechoval řádně, nesměl být čtvrt roku zaměstnán u žádného jiného soukeníka příslušného cechu. Zahálka (kromě pondělí) pod pohružkou vězení neexistovala. Ženatý se musel stravovat sám se svou ženou, jinak soukeník dostal pokutu 10 liber vosku. Stravu poskytoval mistr jen vandrovním řemeslníkům za úplatu 5 krejcarů. Manželé museli pracovat v jedné dílně, soukeník nesměl do dílny přijímat řemeslníka, jehož žena byla lehkých mravů.

Když se chtěl v Hradci usadit soukeník z jiného města, musel se prokázat křestním a vyučným listem a čtvrt roku čekat, až mu radnice vydala domovské právo. Pak musel ještě 2 roky pracovat u jednoho mistra a složit do cechovní pokladny 30 kop míšeňských grošů. Na kvalitu práce dohlíželo 11 radních cechu, kteří se volili každoročně. Dvakrát denně kontrolovali soukenické dílny (v jednu a v šest hodin odpoledne) a hotová díla posvětili. Sukno se vyrábělo v dílech dlouhých 22 m a ve čtyřech kvalitách. *)

Předpokladem úspěchu – **chov ovcí**. Adam Paul Slavata se snažil na Novobystřicku vytvořit hospodářské středisko panství. Před Vídeňskou branou založil nové předměstí pro soukeníky z Jihlavy, aby zde zpracovávali vlnu z Ovčárny, kde se tehdy chovalo 600 ovcí. Soukenický cech také od něho obdržel různá privilegia. Slavatové založili ovčiny i v bývalé tvrzi Lásenice (1 000 ks ovcí), v Hostějovsi, na Holné (900 bahnic, r. 1652), u Lodhěřova (500 ks). Ovce chovají i sedláci (také kvůli sýru):

1654 – Ratiboř – 267 ovcí

1676 - Bednárec- 332 ovcí (u 13 sedláků)

1713 – Jarošov – 103 ovcí

Obrázek Dennis Pecha 8. A

Panské ovce (3 000 ks) tudíž měly menší pastviny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.10/01.0044

R. 1725 bylo nařízeno, že sedlák smí mít jen 5 – 7 ks, chalupník 1 – 2 ovce.

Ve 2. polovině 18. století - feudální formy výroby jsou neproduktivní.

Robota = plýtvání silami poddaných.

Poddaný totiž může své síly lépe využít.

Stát začíná robotní povinnosti regulovat nebo nahrazovat povinností peněžní.

Cechovní soukenictví se dostává do krize. V Nové Bystřici byla založena soukenická továrna. Zakladatel hrabě Karel Clari-Aldringen byl v obchodním styku s továrnou v Kosmonosích.

Obrázek Lenka Hrubá 8. A

R. 1767 byla v Jindřichově Hradci založena **soukromá tkalcovská škola** Kašpara Dewerta (v hostinci U Orla).

Škola byla v r. 1772 vystřídána **veřejnou školou tkalcovskou**. V Lišném dvoře ji založil pro poddané Prokop Vojtěch Černín. Vyučoval zde Zikmund Trumler ze Schmiedeřergu (56 neděl, později v J. Hradci soukromě učil 176 osob). Z Políkna sem chodilo až 24 osob třikrát týdně. V r. 1782 dodávali zdejší pracovníci 4 350 utkaných válců.

V r. 1767 je v městských vsích registrováno 17 a v panských 61 tkalců. Pro hraběcí přádelnu v Číměři v r. 1769 pracuje na 364 stavech 390 mistrů a 293 tovaryšů. Ročně bylo spředen 2 640 m lnu a konopí, 40 q bavlny (pro nedostatek členů byl v r. 1784 v Číměři rozpuštěn tkalcovský cech).

Stát osvobozoval ty, kteří pracují pro vojsko, od vojenské povinnosti. Soukeníkům vyplácel 2 groše za loket včas odvedeného sukna. Těm pomalejším zase nařídil ubytování a péči o 2 – 3 vojáky!

V r. 1795 tkalo v zimě na panství asi 240 mistrů s 250 tovaryši a 472 pomocníky Jen v Jarošově pracovalo u stavů 138 lidí. Ročně se zpracovalo 990 q příze.

Tkalo se ve velkém – např. r. 1781 uzavřelo osm mistrů z Oldřiše smlouvu s jihlavským vojenským skladem na dodávku 3 000 ks plátna a cvilinku (konopná látka, která se užívala na pytle a poslamky – silné a tuhé plátno, které se prostíraly na holou slámu či seno, i na slamník, jsou to vlastně podložky pod prostěradlo; bývaly i barevně pruhované).

Málo úrodná půda kolem J. Hradce a N. Bystřice poskytovala i příležitost pro **pěstování lnu**:

Lodhérov - 15 pazderen,

Malíkov n. Nežárkou - 19 pazderen

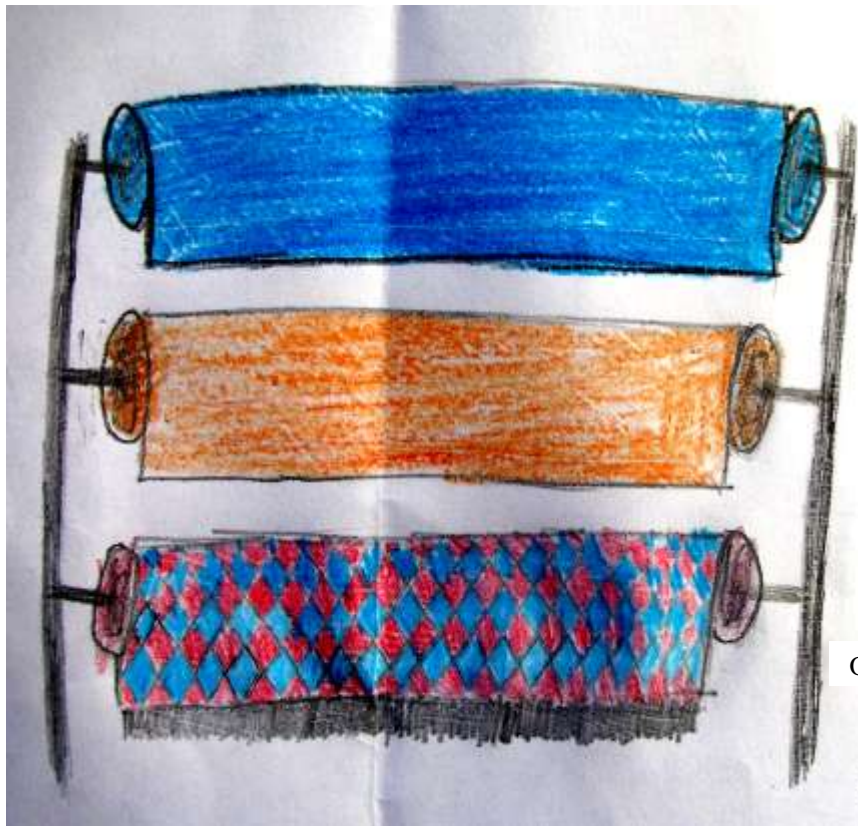
Kačlehy – 10 pazderen

Rodvínov – 6 pazderen

Jindřiš - 10 pazderen

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.10/01.0044

Obr. Jan Koudelka 8. A

Po polovině 19. století soukenická výroba upadá. Jindřichův Hradec tím utrpěl velkou hospodářskou újmu. Soukenickou výrobu plně nenahradily ani nově vznikající průmyslové textilní závody. Nejstarší textilní podniky byly zakládány na předměstích, zpočátku převážně s využitím a přestavbami starších výrobních objektů. První textilní továrna židovského podnikatele I. Bobeleho byla založena v místech staršího hamru na hranicích katastru otínsko-hradeckého, která v letech 1841 – 1865 patřila k nejlépe prosperujícím v tehdejší Rakousku. Svého pokračovatele našla v roce 1950 v nedaleko odtud postaveném závodě na zpracování lnu n. p. Jiholen (později Jitka). K nejvýznamnějším textilním podnikům 19. století patřily dále především továrny na výrobu sukna a vlněného zboží příslušníků staré soukenické rodiny Třebických a rodiny Solperovy na Novém městě. Nové město bylo hlavním obytným i výrobním střediskem soukeníků již od 16. století. Nástupcem těchto továren na Novém městě se v roce 1894 stala firma Brill a Schwarz s výrobou hedvábných látek, v roce 1893 firma Lederer a Beneš na výrobu dámského prádla a výbav s ručním vyšíváním.

Roku 1887 založil Z. Singer na Nežárckém předměstí největší závod svého druhu v jižních Čechách – Českomoravské továrny na punčochářské a pletené zboží. **)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.10/01/0044

Jednou z jindřichohradeckých předměstských čtvrtí byly Zbuzany, kde se nacházela kolonie dělnických domků, kterým se říkalo "Mexiko". V domech postavených v r. 1904 pro zaměstnance hedvábné továrny byly také tkalcovské stavy pro domácí výrobu.

(obrázek z kalendáře 2004 Jindřichohradecko – ohlédnutí za minulostí. V r. 2003 vydala firma VIDEO-FOTO-KINO, Beckovského 2179, Havlíčkův Brod. Foto pocházejí ze sbírky Muzea Jindřichův Hradec)

Vytvořili žáci 8. A spolu s Mgr. Jiřinou Kadlecovou ve školním roce 2009/2010.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.1.10/01.0044

Prameny:

- PhDr. Jan Muk – Kapitoly z minulosti Jindřichohradecka Rozvoj 1968 č. 8 – 1969 č. 25 (IX. – X.), str. 30 – 33
- Zobrazit téma - Odívání, livinghistory.cz
www.livinghistory.cz/cs/phpbbforum/viewtopic.php?f=40&p=98272&sid=1743...
- Casopis cesky lid XXII.
tyfoza.no-ip.com/ceskylid/html/knihy/ceskylid22/texty/0220-0440.htm
- <http://new.novabystrice.cz/historie/1615-1693>
- *) Výběr z příspěvku Jiřiny Psíkové Řemesla a cechy, sborník Jindřichův Hradec 1293/1993, Inpres, České Budějovice, 1993. Zveřejněno v Země koruny české, regionální řada 1997, Jindřichův Hradec Rudolfské a jiné inspirace, ORBIS
- **) Luděk Jirásko – Zmizelé Čechy, Jindřichův Hradec, Paseka, Praha – Litomyšl 2007